רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ושוס כתיסה לא סריא ואפילו בקטנה ומיירי להו לבני מ"י שיש להם עבדים שמזלגים בדבר[א] כך פירש הקונטרס[ב]:

הבורר קטניות ביו"ט בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל. ולאו היינו ברירה וכו' ותימה דבמסכת שבת (דף קלח.) קאמר מה דרכו של בורר וטול האוכל ומניח הפסולת והכא משמע שאין ברירה בכך דקרי ליה שנוי וי"ל דהתם ה"פ טול האוכל עצמו ומניח הפסולת פירוש[ג] יזרוק אותו ומכל מקום פסולת ממתוך האוכל הוי ברירה אי נמי התם שהפסולת מרובה על האוכל ואז ודאי הוי אוכל מתוך הפסולת דרך ברירה[ד] אבל הכא מיירי שהאוכל מרובה על הפסולת ואז הוי פסולת מתוך האוכל דרך ברירה ובגמ' דפריך דפסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי פי' אפי' בטלטול יהא אסור היה יכול להקשות דזהו דרך בורר אלא דעדיפא מניה פריך[ה] דאפילו טלטול יהא אסור דבטל מעוטא לגבי רובא והוי ככוליה פסולת:

מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם בנגדו. וא"ת והא בפרכת המשכן אמר בפרק גיד הנשה (חולין דף 5: ושם) דמקבל טומאה[ו] (וקאמר) ושלש מאות כהנים[ה] וכו' ואף על גב דהאי טעמא לא שייך הכא ויש לומר דשאני פרכת[ו] הואיל דמיכף מייפי עליה דאהרן הוי הוא אהל ומטמא אמת ומ"מ קשה דהיאך מטמאה בולד הטומאה דאמר במסכת שקלים (דף יב:) פרכת שנטמאה בולד הטומאה ומיירי במשקה דזב וזבה דאי לאו הכי לא מטמו כלי וי"ל כיון שנעשה אהל יש להם תורת כלי ומטמאים אף בולד הטומאה ועוד אומר הר"ר שמואל מאייבר"א כשהיו נושאים הפרכת ממקום למקום נותן הכלים לתוכה א"כ יש תורת כלי עליהם ובה"ג[ז] גרס וילון אסור ויש לפרש אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מתחמם כנגדו ול"ג דלא אשכחנא בשום מקום לא בברייתא ולא במשנה דיהא אסור וילון מכלאים[ח] בשלמא טומאה אשכחנא כדתנן סדין שהיה טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע.

(כלים פרק כ"ז מ"ט):

אלא

רבא אמר[א] לא קשיא הא[ב] לן והא להו רב פפי אקלע לבי מר שמואל אייתי ליה דייסא ולא אכל ודלמא במכתשת קטנה עבדוה דחזייה דהוה דייק טפי ודלמא מאתמול עבדוה דחזייה דהוה קליף צהריה ואי בעית אימא שאני בי מר שמואל דאיכא פריצותא דעבדי: **מתני'** [ג]הבורר קטניות ביום טוב בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל ובית הלל אומרים [ד]בורר כדרכו בחיקו [ה]בקנון ובתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: **גמ'** [ו]תניא אמר [ז]רבן גמליאל [ח]בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי לא צריכא [ט]דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא: רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: תניא [י]אמר רבי אלעזר בר' צדוק כך היה מנהגן של בית ר"ג שהיו מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים ונמצא אוכל למטה ופסולת למעלה והתניא איפכא לא קשיא הא בעפרא הא בגילי: **מתני'** בית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב אלא מנות וב"ה אומרים [יא]משלחין בחמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין משלחין יינות שמנים וסלתות [יב]וקטניות אבל לא תבואה ורבי שמעון מתיר בתבואה: **גמ'** תני רב יחיאל [יג]ובלבד שלא יעשנו בשורה [יד]תנא אין שורה פחותה משלשה בני אדם בעי רב אשי [טו]תלתא גברי ותלתא מיני מאי תיקו: רבי שמעון מתיר בתבואה: תניא [טז]רבי שמעון מתיר בתבואה כגון חטין לעשות מהן לודיות שעורים ליתן לפני בהמתו עדשים לעשות מהן רסיסין: **מתני'** [יז]משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואע"פ שיש בהן כלאים [יח]והן לצורך המועד אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן מפני שצריך אומן [יט]זה הכלל כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו: **גמ'** בשלמא תפורין חזו למלבוש שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא [כ]כלאים למאי חזו וכי תימא חזו למימך תותיה [כא]והתניא [כב]לא יעלה עליך אבל אתה יכול להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך לו נימא על בשרו וכ"ת דמפסיק מידי ביני ביני והאמר ר' שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי אמר ר' יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים [כג]אפי' עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם [כד](משום שנאמר לא יעלה עליך) [כה]אלא בוילון והאמר עולא מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם בנגדו אלא

שנותן בגד אחר ביניהם: **אסור לישן עליהם.** מדרבנן: **בוילון.** שרחוי לפרסו כנגד הפתח: **מפני מה אמרו וילון טמא.** מקבל טומאה ולא עשאוהו כמ' ממחילות הבית שאינן מקבלות טומאה: **מפני שהשמש מתחמם כנגדו.** מתעטף בשוליו לפיכך יש תורת כלי עליו וכיון דמתחממים כנגדו אסור לעשותו כלאים:

בקשין

הלל אומרים משלחין ביו"ט בהמה וחיה ועוף (ושוחטין) [ט](בין חיין בין שחוטין) יינות שמנים וסלתות וקטנית אבל לא תבואה. תני ובלבד שלא יעשה בשורה, ואין שורה פחותה משלשה בני אדם. בעי רב אשי תלתא גברי בתלתא מיני מאי, תיקו. תניא ר' שמעון מתיר בתבואה, [כ] של חטין לעשות מהן עסיסין, שעורין לעשות מהן רסיסין. **מתני'** משלחין כלים בין תפורין כו'. ואמרינן תפורין חזו למלבש, שאין תפורין נמי חזו לכסויי, אלא כלאים למאי חזו, וכי תימא חזו להצניען ולישן עליהן, והתניא לא יעלה עליך מותר להצניעו מתחתיו, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא (תיברר) [תכרך] לו נימא על בשרו. וכי תימא דמפסיק מצע אחר בינו ובין מצע של כלאים, והאמרינן אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם. אלא הכלאים שהתירו לשלחו ביו"ט הוא וילון, פירוש פרוכת. ואקשינן וכי מותר להשתמש בוילון של כלאים, והאמר עולא וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו. ופרקינן אלא האי כלאים ששנינו שמותר לשלחם ביו"ט מצעות קשות הן, וכדרב הונא דאמר נמטא דנרש שריא, פירוש הלבדין שעושין בנרש, אע"פ שהן כלאים מותר להשתמש בהן מפני שהן חזקים, ואין נימא נמשכת מהן.

א) כל"ל. ב) כ"ה בתוספתא תניין לעשות מהן עסיסיות אבל בשעורים איתא שם כני' דילן בגמרא ליתן לפני בהמתו ולאוי דבניגו היה לו גירסא אחרת.

יז א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה יג סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סימן תקד סעיף ג:
יח ב ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה טו טז טוש"ע ס"ח סימן תקד סעיף ג:
יט ד מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סימן תקנו סעיף ח:
כא ה ו ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ב:
כב ח טוש"ע שם סעיף ג:
כג ט מיי' שם הלכה ו:
כד י כ מיי' פ"א מהל' כלאים הלכה יב סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סימן שז סעיף ח:
כה ל [מיי' שם הלכה יד]

רבינו חננאל

רב פפי לא אכל דייסא בבית מר שמואל, משום פריצותא דעבדי. **מתני'** הבורר קטניות ביום טוב. עד בית הילל אומרים בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי אבל לא בטבלא כו'. תניא רשב"ג אומר מחלוקת בשאוכל מרובה על הפסולת, לבית הילל אומרים בורר כדרכו, אבל אם הפסולת מרובה על האוכל, כגון דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא, פירוש פסולת כגון אבנים דקות והאוכל גסים, אחד מן האוכל כנגד שנים מן הפסולת, דברי הכל בזה בורר ונוטל האוכל ומניח הפסולת במקומו. ר"ג אומר אף מדיח ושולה. וכך היו נוהגין מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים, אם הפסולת כגון תבן וכיוצא בו נמצא הפסולת צפה והאוכל למטה, ואם הוא עפר נמצא האוכל למעלה והעפר למטה. ירושלמי הבורר והטוחן ומרקיד בשבת נסקל. ביו"ט סופג הארבעים. והתנינן בורר כדרכו [בחיקו] ובתמחוי, ההיא דר"ג היא דתני אף מדיח ושולה. והתני של בית ר"ג שוחקין פלפלין ברחים שלהן, מותר לשחוק ואסור לבור. [**מתני'**] בית הילל אומרים משלחין ביו"ט בהמה וחיה ועוף (ושוחטין) [ט](בין חיין בין שחוטין] יינות שמנים וסלתות וקטנית אבל לא תבואה. תני ובלבד שלא יעשה בשורה, ואין שורה פחותה משלשה בני אדם. בעי רב אשי תלתא גברי בתלתא מיני מאי, תיקו. תניא ר' שמעון מתיר בתבואה, [כ] של חטין לעשות מהן עסיסין, שעורין לעשות מהן רסיסין. **מתני'** משלחין כלים בין תפורין כו'. ואמרינן תפורין חזו למלבש, שאין תפורין נמי חזו לכסויי, אלא כלאים למאי חזו, וכי תימא חזו להצניען ולישן עליהן, והתניא לא יעלה עליך מותר להצניעו מתחתיו, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא (תיברר) [תכרך] לו נימא על בשרו. וכי תימא דמפסיק מצע אחר בינו ובין מצע של כלאים, והאמרינן אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם. אלא הכלאים שהתירו לשלחו ביו"ט הוא וילון, פירוש פרוכת. ואקשינן וכי מותר להשתמש בוילון של כלאים, והאמר עולא וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו. ופרקינן אלא האי כלאים ששנינו שמותר לשלחם ביו"ט מצעות קשות הן, וכדרב הונא דאמר נמטא דנרש שריא, פירוש הלבדין שעושין בנרש, אע"פ שהן כלאים מותר להשתמש בהן מפני שהן חזקים, ואין נימא נמשכת מהן.

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

א) [ברכות ה: וש"נ], ב) שבת קמב:, ג) בירושלמי ליתא בקנון, ד) [שבת קמב: ע"ש], ה) רשב"ג כל"ל, ו) [ע' תוס' שבת קמב: סד"ה שאוכלן], ז) [תוספתא פ"ח], ח) בירושלמי ליתא וקטניות, ט) [תוספתא שם ע"ש], י) [שבת פ:], כ) כ"ל ולא"כ שאין לעוקר המועד וכן הוא במתני' בירושלמי (וע' ביאור הגר"א שם), ל) יומא סט. תמיד מז:, מ) [ליתא ביומא ובתמיד], נ) בפ"ח טוסף: בני בבל, ס) בפ"ח טוסף: בני ארץ ישראל, ע) בפ"ח: של בגדים, פ) [דברים כב], צ) דאפילו פסולת יהיה אסור כל"ל, ק) [דקתמר], ר) גרס מפני מה אמרו וילון אסור כל"ל, ש) וא"כ איאך אמרו מפני מה אמרו כו' כ"ה בתוספי גרסאות,

תורה אור השלם

1. אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:
ויקרא יט יט

גליון הש"ס

גמרא כלאים למאי חזו. ע' יבמות דף ד ע"ב תוספות ד"ה לכתיב:

לעזי רש"י

קו"ש. מעיל.

מוסף רש"י

בורר אוכל ואוכל. המאכל יטול והפסולת יפלה כבלי (שבת קמב:). **בורר כדרכו.** נוטל פסולת ומניח אוכל אם ילקה (שם). **מדיח ושולה.** מליף עליהם מים בכלי לבורר פסולתן (שם קנ:). **בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת.** דלא שקיל אוכל מפיס בטרחא (שם קמב:). **דברי הכל נוטל את האוכל.** דבהיתירא עדיף ולא בלאסורא (שם). **שמא תכרך לו נימא על בשרו.** ומתממם ופסיק ריסא הוא (המפרש לתמיד כז:).

מוסף תוספות

א. ואם נתיר להם הקטנה יעשו העבדים בגדולה. פפקר ריי"ד. ב. [ו]לבני בבל הותרה הקטנה ולא גזרו קטנה אטו גדולה. שם. ג. שנוטל הפסולת ממנו. ריטב"א [מדש] שבת עד. ד"ה לאכל. ד. כי כן דרך ליטול ביד מה שהוא יותר מרוצה. שם. ה. היו מטבילין אותה ואע"פ שאין הכהן יכול להתחמם שאסור הוא להשתמש בו וכו'. רעב"ל. ו. שעשויה לאוהל כדאמרינן בסוכה (דף ז:) וסכות על הארון דכייף לה מיכף עליוה דארון. תוס' סרמ"ש מולין ל: ד"ה ושלם מאות.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

נקשין. בגדיס קשין שאין מחממים מותר ליטס עליהן: **גמטא.** לגד שקורין פלטר"ל בלע"ז: **גמדא.** קשה כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיא.) דבר שהוא כווך נעשה קשה: **דגרש.** מקום: **שריא.** ליטיבה שאינו מחמס: **ערדילין.** ראיתי בתשו' הגאונים שרגילין ללבשן תחת מנעליהן ו) ותולים עליהס עור של תיטים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יס עושין אותן של צמר וקורין אותן (א) נמטי: **אין בהס משום גלאים.** דקשין הן: **לרי דפשיטי אין בהן משום גלאים.** בגד כלאים שקורין בו מעות מותר לתתן במיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מחמס: **דבורני.** שקורר בהס זרעים: **יש בהס משום גלאים.** ואסור לתתן בתוך מיקו: **אסור לנעלו.** ביו"ט: **ומותר לטלטלו.** דכלי הוא: **מעשה שהיה.** במסכת שבת פרק במה אשה יוצאה (דף ס.): **בסיכי.** יתדות קטנות של עץ. וי"א תופר שתי תפירות באמצעו ושתיס בראשו ושתיס בעקבו: **ביצת הגיר.** גיר מין קרקע המשתיר. ביצת כל דבר הגלוס ונעשה עב קרוי ביצת מטוע"ס בלע"ז: **נלאחו.** להמליקו כדמפרש לקמיה שבמקומו היו הופכים מקום בשר מבחוץ ומקום שער מבפנים ודרך מקום בשר להיות בו מרטעים וקליפות קליפות: **באתריה דר' יהודה בשרא לתחת.** לפניס הלכך א"ל לאחלאו: **והאיכא תגן בו.** ותפילין אין נאותין בהן ביו"ט כדאמר בערובין (דף לו.) יצאו שבתות וימים טובים שהן עומדין אות: **כל שנאותים בו בחול.** שהוא מתוקן כל צרכו: **משלחין אותו ביום טוב.** דהאי ביום טוב דקתני מתני' לאו אנאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין דבתריה ולאתויי תפילין אתא דאי נמי מנח להו ביו"ט ליכא איסורא. ומיהו סנדל המסומר לא דלא לימא מדאיכו רבנן לשלחו ש"מ מותר לנעלו: **היה בא בדרך.** בע"ש: **מניח ידו עליהס.** שלא ירגוש ותכמיס התירו לו להכניסס לעיר דרך מלבושו דהיא העברה כלאחר יד ומשוס בזיון: **בבהמ"ד.** בשדה היה ואינו משתמר: **לבית הסמוך לחומה.** משנכנס לעיר יתנס בבית הראשון ולא יוליכס עד בימו: **הא דמנטרא.** באותו בית הסמוך לבהמ"ד אס נשמרים הס בו יתנס שס: **מאי איריא בראשו.** שכבר היה מלובש בהן מבעוד יום דקא נקיט אצבע: **אפי' מחתן בארעא נמי.** אפילו לאחר שקדש היוס מצאן מונחים בקרקע התירו לו חכמים להניחן בראשו ולהלניען: **המולא גרס ולא גרסינן המוליא: המולא תפילין.** בשבת בשדה: **מכניס.** לעיר: **זוג זוג.** נותן בראשו אחד ואחד בזרועו כדרך האחתן בחול ומכניס ומוזר והולך ולובש זוג אחר ומכניס: תפילין של ראש ושל זרוע קרי לאו זמן תפילין וכי בא בדרך ושקעה עליו חמה התירו לו להניחס לעיר בחול והולשמי ומביאס כלאחר יד ולפ"ז קשה דא"כ אמאי נקט גבי בא בדרך ושקעה ולגבי יושב בבית המדרש וקדש היוס קיים דטעמא דתרוייהו שוין אמאי שני בלישניה לכ"ג ובא בדרך ושקעה מיירי בחול והוליא ושקעה חמה יש לו לסלקן וקמ"ל דלילה לאו זמן תפילין הוא ואס תאמר אי מיירי בחול אמאי אינו מביא אותס בידו וי"ל דלמא משתלפי ליה מידיה והיא דיושב בבית המדרש נקט וקדש היוס דבע"ש מיירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא:

אלא בקשין. משמע הכא דבדבר קשה אין בו משוס כלאים וכן משמע ביומא (דף סט. וסס) דקאמר שהכהנים היו מקפלים בגדיהס תחת ראשיהס ופריך הא קא מתהנו מכלאים וכו' וכללא דסוגיא איתא התס כדאיתא הכא ואמר רב אשי שאני בגדי כהונה דקשין הן ותימה דאמר בערכין (דף ג.): הכל חייבין בציצית כהנים ויש"ראלים ופריך פשיטא משוס דכהנים הן יהיו פטורים ומשני מהו דתימא הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך אימא כל שיש בו בלא תלבש שעטנז ישנו בכלל גדילים תעשה לך והני כהני הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו בציצית קמ"ל דכהנים חייבין והשתא תימה מאי קאמר הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו דשאני בגדיהס שהיו קשין לכ"ג דדוקא להניע תחתיהס דהואיל דברכים ליכא אלא איסור דרבנן להניע בקשין לא גזור [8] ומייתי כי הניא וכו' גמטא גמדא דגרש שריא גמדא שמתקשה מותר להניע תחתיו כן פרש"י אבל רכים אסורים [2] כדאמר התס דלבדין אסורין מפני שהן שוא ול"ג דשריא משמע אפי' ללבוש ויש לומר דאה"נ דשריא אפילו ללבוש ואס תאמר מאי מייתי מהא גמדא דגרש וכו' והא פירש דקשין מותרין דוקא להניע תחתיו אבל ללבוש אסורין וי"ל דגבי [3] [בגדי כהונה] מיירי שהוא שוא טווי ונוז ואז יש בו איסור כלאים מדאורייתא [4] וכיון שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלביסה והנעלה [5] אבל גמדא אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף סא: וסס) דמדאורייתא בעינן שיהא שוא טווי ונוז והא דקאמר הלבדים אסורים מיירי דוקא דרבנן וכיון דרכים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלביסה בקשין לא גזור והני [6] פורפיוטי"ס שקורין בתשכנו דמזיל"ס שאנו לובשים דפעמים שיש בהן צמר יש לומר הואיל ואס עושין קרע קטן מוליאין אותו דרך הקריעה דאל מסרך סריך לתחיר אתי אבל אס היו משיתין בהן תחיכות קטנות של בגד צמר ודאי [3] שיהא אסור: **הכי** קאמר כל שנאותין בחול וכו'.

ואתי לאתויי תפילין דמשלחין אותן דהא אפילו אס מניח אותן ליכא אסורא אבל לא תני לאתויי סנדל המסומר דודאי יהא אסור לשלחו דאי שרית לשלחו אתי לנעלו דליכא איסורא בדבר זה [7] אבל תפילין [8] (נהי דשבת ויום טוב לאו זמן תפילין הן) מכל מקום ליכא איסורא [9] להניחן:

היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה וכו' או יושב בבית המדרש וכו'. פרש"י דתרוייהו מיירי בערב שבת דשבת לאו זמן תפילין הוא ואס תאמר אי מיירי בחול אמאי אינו מביא אותס בידו וי"ל דלמא משתלפי ליה מידיה והיא דיושב בבית המדרש נקט וקדש היוס דבע"ש מיירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא:

אלא [א]בקשין וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע [ב]האי גמטא גמדא דגרש שריא אמר רב פפא [ג]ערדלין אין בהן משום כלאים אמר רבא הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים דבזרני יש בהם משום כלאים רב אשי אמר [ד]אחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים לפי שאין דרך חמום בכך: אבל לא סנדל המסומר: סנדל המסומר מ"ט לא משום מעשה שהיה אמר אביי [ה]סנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו אסור לנעלו משום מעשה שהיה ומותר לטלטלו מדקתני אין משלחין דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבעיא: ולא מנעל שאינו תפור: פשיטא לא נצרכא דאע"ג דנקיט בסיכי: ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן: תניא [ו]ר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת הגיר ר' יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו ולא פליגי [ז]מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר בשרא לתחת באתריה דמר בשרא לעיל: זה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב: רב ששת [ח]שרא להו לרבנן לשדורי תפלין ביומא טבא אמר ליה אביי והא אנן תנן כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו הכי קאמר [ט]כל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב אמר אביי תפלין הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא [י]היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו מתיב רב הונא בריה דרב איקא היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לחומה היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש [יא]לא קשיא הא דלא מנטרא מאי איריא בראשו אפילו מחתן בארעא נמי דהא תנן [יב]המוצא תפלין מכניס זוג זוג לא קשיא הא [יג]דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי מהו דתימא [יד]רוב לסטים ישראל נינהו ולא מזלזלי בהו קמ"ל:

הדרן עלך ביצה

מוסף תוספות

א. [ז]לבישה והעלאה דהוו דאורייתא אסירי אפילו בקשין. תוס' יומא סט. ד"ה קשין. ב. משום שמא תכרך נימא על בשרו. רשב"ם. ג. דלא מיתסר מדאורייתא אלא שוע טווי ונוז כלומר שיהא הצמר והפשתן כל אחד מהם סרוק וטווי ושזור ואחרי כן מחוברים יחדיו. שיטה. ד. אבל להציעו תחתיו שרי משום דהתצעה תחתיו אינה של תורה אלא של דבריהם. רשב"ם. ה. עי' באורך בריטב"א ובשיטה ד"ה וכתב רבינו יצחק. ו. אין ניאותין בהם ביו"ט כדאמר בעירובין (דף צו.) והיו לאות על ידך יצאו שבתות ויו"ט שהן עצמן אות. ל"ן.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ערדלין וכו' וקורין אותן ערדלין הס"ד: (ב) תוס' סד"ה אלא וכו' אמר ודאי אסור כל"ל ומיהא שיהא ממקו:

גליון הש"ס

גמרא רבי יהודה מתיר בשחור. עיין בב"ק דף נט ע"ב תוס' ד"ה דהוה סיים:

לעזי רש"י

פילטר"א. לֶבֶד. מטונ"ש. גושים.

מוסף רש"י

גמטא. לבד, פלטר"ל בלע"ז, גמדא. קשה, שריא. אין בו משוס כלאים, דהעלאה דומיא דלביסה דאית ביה כלאים מימוס הוא לאיתסר (יומא סט.). המוצא תפלין. בדרך, בשוק או בדרך (שבת סב.) בשדה בתוס שנאבדין (ערובין צה.). מכניסן. לעיר ולבית (שם) לעיר דרך מלבוש (שבת סב.). זוג זוג. אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג, כדרך שלובשן בחול, ואחר תמיד ומכניסן זוג אחד זוג עד שיגלו (ערובין שם. וכעי"ז שבת שם).

הדרן עלך ביצה

קבד א מיי' פ"ט מהל' כלאים הלכה יג סמג לאוין רפב. טוש"ע י"ד סי' שא סעיף ג:

ב ומיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יג):

קבה ג מיי' שם הלכה יט וסמג שם טוש"ע שם סעיף יד:

קבו ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ב [לא מצאתי בכתב"ס דאסור לנעלו ועי' תוי"ט ד"ה סנדל]:

קבז ה ו מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע ס"מ סי' תקנו סעיף ג:

קבח ז ח מיי' פי"ט מהלכות שבת הל' כו [פ"ד מהלכות תפילין הלכה יב] סמג לאוין סה טוש"ע ס"מ סימן רסו סעיף י [כב אלפס הל' תפלין דף עד: וכרא"ש שם סימן ח ועיכוין פ"י דף קכב. וכרא"ש שם סימן ב]:

קבט ט מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כג וסמג שם טוש"ע שם סימן שא סעיף מב:

רבינו חננאל

וסוגיין (עוילרין) [בדילרין] וצררי דפשיטי ודבזרני אין בהן משום כלאים, לפני שאין דרך חימום בכך. אמר אביי סנדל מסומר אסור לנעלו משום מעשה שהיה. ומפורש בשבת בפרק במה אשה. ומותר לטלטלו, מדתנינן אין משלחין אותו ביו"ט, דאי ס"ד אסור לטלטלו שלוחי מיבעי למיסר. ולא מנעל שאינו תפור. אע"ג דנקיט בסיכיה. פירוש תפוש ביתידות. תניא ר' יהודה אוסר (לטלטלו שליחי מבעיא) במנעל לבן כמנהג מקומו מפני שצריך ביצת (הגיד) [הגיר], ור' [יוסי] אוסר במנעל שחור כמנהג מקומו שהיו מצחצחין אותן. באתריה דר' יוסי [ב]בדבשרא ומקום השיער ואין צריך אלא צחצוח בלבד. ובאתריה דר' יהודה בדבשרא וצריך ביצת (הגיד) [הגיר] ללבונו. ירושלמי תני אין מפרקין את המנעל מן (האימום) [האימום] ביו"ט, אבל מפרקין בחולו של מועד. מהו להעמיד חלב, אם אתה אומר [כן] אף הוא חולב ומעמיד מיו"ט לחול. תני ר' חלפתא בן שאול תכשיטין אסור לשלחן [וכו'], עד כדון תכשיטין של זהב ואפילו תכשיטין של כסף. [ג] א"ר חזקיה טליין רקיקין הוון מתרבין בדתתיה דרבי ירמיה, אתא שאיל לר' זעירא, א"ל לא תיאסר ולא תשתרי. זה הכלל כל שנאותין משלחין אותו ביו"ט. רב ששת שרא להו לרבנן לשדורי להדדי תפלין ביו"ט, ואמר כך פירוש המשנה, כל שנאותין בו בחול, משלחין אותו ביו"ט. אמר אביי היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה וחמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. מיתיבי היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו [היום] מניח ידו עליהן עד שמגיע (לביתו) [לבית] הסמוך לחומה, היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש. ופרקינן לא קשיא הא דתני עד שמגיע לבית הסמוך לחומה ולבית הסמוך לבית המדרש, מקום שמשתמרין מחמת גנבי, וכ"ש מפני כלבים. והא דאמר אביי עד שמגיע לביתו, בשאין שם בית סמוך (לביתו) [לבית המדרש], אלא מקום שהוא בית שימור מפני הכלבים, אבל מפני הגנבים לא, מהו דתימא גנבי גופייהו לא מזלזלי בתפילי יניחם לשם, קמ"ל דלא. הדרן עלך ביצה שנולדה ביום טוב

ג) בעיוון ערך גר ר"ב איתא בתתריה דר"י בר בשרא לתתא וכלפי שיער לאוך והוי תלק בעצמו ואינו צריך לאלות בתתריה דרבי יוסי בר בשרא לעיל ולא הוי תלקו וצריך לגתלמו. ד) בירושלמי איתא אמרין בשם ר' ירמיה אסור ואמרין משמיה דר' ירמיה מותר ע"ל מזקר' אבל וכו' עליון דקיקין וכו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יום טוב. לא יבשל בתחלה. להיות תחלת בשולו ועיקרו לשם שבת אלא לשם יו"ט יהא תחלת בשולו והמשויר יהא לשבת כדקתני ואזיל אבל מבשל הוא ליו"ט ובלא הערמה כדקתני לקמן[1]: **עושה שבשיל.** לשם ערוב: **וכילה שעליו.** שהיו טחין ביצה על הדג כשצולין אותו: **אלנו או שאבד.** קודם שבשל כל צרכי שבת: **סומך עליו.** לבשל בשבילו: **גמ' מנא הני מילי.** לאו דוקא מקראי יליף דערובי תבשילין דרבנן והכי קא מבעיא ליה מהיכא אסמכוה רבנן: **זכור.** אין זכירה אלא בדבר המשתכח: **וכרהו מאחר שבא להשכיחו.** כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזוכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת: **מ"ט.** למה תקנו ערוב קרא ולאו בערוב משמע מינייה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בפסחים (דף קו.) זכרהו על היין וערוב מדרבנן ומה ראו לתקן: **אמר רבא כדי שיזכור בו.** מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט וכורך מנה לזה ומנה לזה: **רב אשי אמר.** לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב: **כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת.** אלא מ"כ התחיל מבעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אבל אתחולי לא: **ק"ו דמיום טוב לאו.** לגמרי לא: **בשלמא לרב אשי.** דאמר לכבוד יו"ט תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביו"ט היינו דמערב יו"ט הולך לעשותו: **אלא לרבא.** דאמר כדי שיכרור: **אפי' ביו"ט.** יעשהו לפני סעודת יו"ט יש כאן זכירת שבת לכרור מנותיו: **שמא יפשע.** יסכח ולא יערב משום דטריד: **ומצא מייתי לה מהכא.** כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוציא טעם מן המקרא ויש תנא של ברייתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: **אם אשר תאפו אפו.** הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום ששי שאין אופין לצורך מחר: **אלא על האפוי.** פת: **מבשלין.** תבשיל: **שהיה יושב ודורש.** ביום טוב: **יצאה רא"שונה.** לסעודת סעודת יום טוב והגיאוהו דורש: **בעלי פטסין.** חביות גדולות הכינו להם [1] בתנומלין ומסך משתאות לפיכך מהרו לצאת כלומר בעלי נפש הן ואינן יגעין לשמוע תורה: **הללו בעלי מאירה.** שהיה בית המדרש מתרוקן מאד וגנאי הדבר וקשה בעיניו: **עד מתי הם יושבים ל"ג: התחילו פגיהם משפגין.** כסבורין שכועס על כת ששית מפני שאחרו לצאת וכ"ש עלינו: **חיי שעה.** סעודה: **אלנו משמנים.** מקרא הוא בספר עזרא **עד כי חדות ה' היא מעוזכם: שלא היה לו להניח.** כגון שאבדה לו אבדה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: **חדוש ה'.** שמתה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעזור אתכם לשם הקפותיכם ומלוותיכם שתלוו בשבילה: **שיקקיימו לו נכסיו.** שלא יהא אדם חומסן וגוזל שדות ממנו: **יטע בהן אדר.** אילן חשוב הוא יש לו שם למרחוק ואומרים פלוני יש לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה יש לו עדים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: **שנאמר אדיר במרום.** כלומר שאדר לשון קיום וחזק ולכך נקרא אדר: **בשמיה.** כשמו שמפרשין בני אדם את שמו: **נחמסה.** ממשן יהיב דמיה[2] אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום או מחר מזמינו לבית דין: **ופירוטיה משתמרין.** לא ידענא מאי היא. י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר. ולי נראה שהוא מין עשב חשוב וזרעו מתערב עם הפירות ובשדה לבן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכנימה והתולעים שריח אותו זרע מבריחן והורגן דלאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לא.): כל

יום טוב [א]שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים [2]תבשיל אחד ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין [3]אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: **גמ' מנה"מ אמר שמואל דאמר קרא [1]זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר [2]כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר [3]מיום טוב לחול תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת היינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא אלא לרבא מאי איריא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי אין הכי נמי אלא גזרה שמא יפשע ותנא מייתי לה מהכא [2]את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מכאן אמר ר' [4]אלעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה ת"ר מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין כת שניה אמר הללו בעלי חביות כת שלישית אמר הללו בעלי כדין כת רביעית אמר הללו בעלי לגינין כת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו כת ששית לצאת אמר הללו [3]בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו [3]שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם [3]לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת יום טוב מצוה היא רבי אליעזר לטעמיה דאמר שמחת יום טוב רשות דתניא [7]רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר [1]חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [4]עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר [5]עצרת תהיה לכם הא כיצד רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו אמר רב חסדא למי שלא הניח עירובי תבשילין איכא דאמרי מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין [1]אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח פושע הוא מאי כי חדות ה' היא מעוזכם אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר [6]אדיר במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה משתמרין תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזאה כל**

משפגין. כסבורין שכועס על כת ששית מפני שאחרו לצאת וכ"ש עלינו: **חיי שעה.** סעודה: **אלנו משמנים.** מקרא הוא בספר עזרא **עד כי חדות ה' היא מעוזכם.** אמר הקב"ה לישראל לוו עלי ושמחו היום וקדשוהו והאמינו בי ואני פורע. כלומר קיימו מצות חדות ה' שאמר הקב"ה ושמחת בחגך, והאמינו שאני מזמן לכם ברכה במעשה ידיכם כדי שתפרעו מה שלקחתם בהלוואה. וא"ר יוחנן הרוצה שיתקיימו נכסיו **יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ה'.** כלומר יעשה מהן צדקה חשובה לפני ה' במרום, כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. ומפורש בפרק השותפין במעשה דמונבז המלך, דאמר אני גנזתי למעלה, כלומר הצדקה שפירשתי לעניים הנה היא גנוזה לי למעלה במרום, כדכתיב מלוה ה' חונן דל. **איכא דאמרי אדרא כשמיה,** והוא מאילני סרק והוא גדול ומשלח פארות וענפים הרבה, ואם (מסיין) [מסיים] בו הכרם אין חיה יכולה לינכס לתוכו ומשתמר לעולם.

א א מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ח סמג לאוין ע"ה טוש"ע ח"ח סימן תקכו סעיף ח:
ב ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם ס"ג:
ג ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף טו:
ד ד מיי' שם הלכה ח **ה** [מיי' שם פ"ח הלכה ט]: **ה** ו מיי' שם פ"ו הלכה יט סמג שם טוש"ע ח"ח סימן תקכו סעיף ח:
ו ז טוש"ע שם סימן תקכו סעיף ז:

רבינו חננאל

יו"ט שחל כו' לא יבשל בתחילה מיו"ט לשבת כו'. מנא לן שעושה תבשיל וסומך עליו לשבת. אמר שמואל מדכתיב זכור את יום השבת, כלומר זכרהו מקודם יום טוב שבא להשכיחו. ואמר רבא כיון שידוע כי מחר צריך לבשל לשבת בפני עצמו, אף הוא מתכוין לברר מנה יפה לשבת שלא יבשל הכל ליו"ט. **רב** אשי אמר למה אין מבשלין מיו"ט לשבת אלא ע"י עירוב, כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט [לחול]. **ואקשינן** עליה אי משום האי למה לי מערב יו"ט אפילו ביו"ט נמי. ומשנינן אלא גזרה שמא יפשע ביו"ט ונמצא אופה ומבשל בלא עירובי תבשילין. **ותנא** מפרש טעמא דמתני' מהכא, את אשר תאפו אפו ואת אשר וגו'. כלומר אם אפיתם מאתמול אפו גם עתה, וכן אם יש לכם כבר מבושל בשלו, והאי אי אפשר לאוקמי בחול אלא מיו"ט לשבת, ומפרש שאין אופין אלא על האפוי, ואין מבשלין אלא על המבושל, מיכן סמכו לעירובי תבשילין מן התורה. **פירוש** בעלי פטסין, הם בעלי חביות גדולות, כלומר יש להן הרבה ומשכימין שיספק להם היין עד הערב. בעלי [כדים פחות מהם], לגינין פחות מן הכדים, הכוסות פחות מן הלגין. **(בת השפוית)** [1] **[כת הששית]** אמר להן [הללו] בעלי מאירה. כלומר אין להם כלום, לא קיימו שמחת יו"ט ולא מצות ביהמ"ד שכבר יצאו. **ואסיק** כל מי שהיה יכול להניח עירובי תבשילין ולא עירב פושע הוא. **מאי כי חדות ה' היא מעוזכם.** אמר הקב"ה לישראל לוו עלי ושמחו היום וקדשוהו והאמינו בי ואני פורע, כלומר קיימו מצות חדות ה' שאמר הקב"ה ושמחת בחגך, והאמינו שאני מזמן לכם ברכה במעשה ידיכם כדי שתפרעו מה שלקחתם בהלוואה. **וא"ר** יוחנן **הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ה'.** כלומר

תורה אור השלם

1. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שמות כ ז
2. וַיֹּאמֶר אֵלָהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְיְיָ מָחָר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֹפוּ וְאֶת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר: שמות טז כג
3. וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים וְשַׁלְּחוּ מָנוֹת לְאֵין נָכוֹן לוֹ כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצְבוּ כִּי חֶדְוַת יְיָ הִיא מָעֻזְּכֶם: נחמיה ח י
4. שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: דברים טז ח
5. בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כט לה
6. מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ: תהלים צג ד

הגהות הגר"א

[א] תוספות סד"ה לו. כשאין לו ממי לגנות. כל"ל:

מוסף רש"י

חיי עולם. תורה (שבת י. תענית כא.).

ג) [כ"ל אלינעזר וכ"מ בתוס' לקמן יח: ד"ה אמר רבא], ד) [הערוך בערך פט פי' בעלי מאירה אין להם כלום לא קיימו שמחת יו"ט ולא מצות בית המדרש שכבר יצאו], ה) [שבת י. לג.: תענית כא.], ו) פסחים סח: ע"ש, ז) [לשון הערוך בערך אדר פירוש אדיר במרום ה' ויעשה מהן צדקה שהיא חשובה לפני ה' במרום כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף], ח) [דף יז:], ט) [ר"ש פס.], י) [קיב. קיג. וכשבת קיח.], יא) כלומר אל"כ מיירי שיש לו מעמנות כדי לפרוש ואין לו מעות לכך אמר לו אינו עני. רש"ל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כל מזונותיו של אדם. כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא מזון משס קונה לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש לו ליזהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו: **חוץ מהוצאת שבתות.** אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומהיכן תבואהו אלא לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה או לאחר שעה: **פוחתין לו.** כלומר ממציאין לו שכר מועט: **מאי קראה.** שקולבין מזונות בראש השנה: **שהחדש מתכסה בו.** שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב כדאמר בר"ה (דף כ:) עשרים וארבע שעות מתכסה סיהרא: **הוי אומר זה ר"ה.** דאילו שאר י"ט כבר נתמלאה הלבנה במקלת ונראית בכל מקום: **בכסה ליום חגנו.** שהחדש קאי תקעו בחדוש הלבנה שופר כשהיא מתכסה ביום חגנו: **ואוכל את הראשונה.** ממלא אוכלה לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת דהויא לה אכילתה של הראשונה לכבוד שבת: **נשא שמים.** בטוח שתזדמן לו נאה לשבת: **מחד שביך נשביך.** מאחד בשבת שלך תן לך לשבת הבאה: **יום יום.** יעמיק לנו את ארכינו ועזרתנו: **אינו צריך להודיעו.** לומר שלא יהא זה יושב ותוהה מהיכן בא אליו דבר זה: **ומשה לא ידע.** אלמא נתן לו הקב"ה קרון עור פנים ולא הודיעו: **לדעת כי אני ה' וגו'.** ריש"ה דקרא אך את שבתותי תשמרו ומאי לדעת רולה אני שתודיעם מה מתנה משובה אני מבקש ליתן להם: **צריך להודיע אם אמו.** לעשות לו אות וסימן שאם יאכלנו קודם שיבא לאמו תראה את האות ותשאלנו מי עשה לך כך והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת ומתוך כך יודעו אביו ואמו שהוא אוכסם ומרבה חבה ורעות בישראל: **דעבידא לאגוויי.** כגון קרון פנים דמשה שהודיעוהו הרואין לא צריך הנותן להודיעו: **ומאי ניה דוחלא.** נותן כחול סביבות עיניו: **לא** [ט] **נעבדו נכרים עלה.** ואין אשכחן[ד] אחזר הקב"ה להענישן על התורה ועל המצות דכתיב חזק משעיר למו הופיע מהר פארן (דברים לג) וכתיב אלוה ממימן יבא (חבקוק ג): **נשמה יתירה.** רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה[ב] ואין נפשו קלה עליו: **ויעפ.** דרשין ליה אוי על הנפש שהלכה לה: **לא שנו.** דהוי ערוב: **דמלפא.** לפתן בעינן דמוכחא מלתא שעשוי לשבת: **ופא לא מלפפא.** הלכך לא מוכחא מלתא היא שהרי בכל יום יש לחם: **שבשולי קדרה.** שנאמרו בלא מתכוין: **סומך עליהם.** אמרינן יום טוב לשם ערוב ולא אמרינן יום טוב לשם ובטלי: **גורלו.** מערב יום טוב: **אין בכם משום בשולי נכרים.** שגזרו חכמים בבשולי נכרים משום חתנות ועל שנאכל כמו שהוא אי לא גזרו על בשולו דכיון שנאכל כמו שהוא אי אינו בשול דלא אתי מידי ואלו נאכלין על ידי מלמן חייס: **סומך ישראל עליהן.** דהא שרו באכילה: **כמאן דהרסנא.** מטונן בשומן קרבי דגיס ובקמה: **אסיר.** דקמח אין נאכל כמו שהוא אי לפיכך יש בו משום בשולי נכרים: הרסנא

כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה (א) **ועד יום הכפורים חוץ** [א] **מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו א"ר אבהו מאי קראה** [1] **תקעו בחדש שופר** (ב)**(בכסא) ליום חגנו** [2] **איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב** [2] **כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב** [3] **ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה מר זוטרא אמר מהכא** [4] **הטריפני לחם חקי תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר** [5] **ברוך ה' יום יום תניא נמי הכי בית שמאי אומרים מחד שביך לשבתיך ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום** (ג)**א"ר חמא ברבי חנינא הנותן מתנה לחברו אין צריך להודיעו שנאמר** [6] **ומשה לא ידע כי קרן עור פניו מיתיבי** [7] **לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה לא עבידא לאגלויי: אמר מר מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו** [7] **מאי עביד ליה שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא שייף ליה מאותו המין א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר** [8] **ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו** [9] **דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר** [8] **שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: אמר אביי** [10] **לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר ר' זירא** [11] **הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא איכא דאמרי אמר אביי לא שנו** [2] **אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא והא דייסא לא שכיחא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי אין מערבין בדייסא אלא** [2] **מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא ודייסא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא תני ר' חייא** [12] **עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין וה"מ דאית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה** [13] **שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו משום ערובי תבשילין והני מילי דאית בהו כזית אמר רב אסי אמר רב** (ד)[14] **דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף** [15] **ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדינהו נכרי כמא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא**

ויהו חג שהחדש מתכסה בו וכו'. פרש"י שהלבנה אינה נראית וקשה לפי' זה דהוה ליה למימר שהלבנה מתכסה לכך כ' פר"ת [שר"ם] מזדמן בו כלומר ארגיל לבא בו וכשא לשון זמן כמו ליום הכפא יבא ביתו (משלי ז) ורבינו משולם פירש מתכסה אלא היה שעיר של ר"ח קרב בו[א] והקשה רבינו תם דבתוספתא[ב] קאמר דקתני[ג] (ל"ו) שעירים בשנה וקא תני ר"ג שעירים דראשי חדשים ולא מצינו ר"ג אם לא היה שעיר דר"ח והשיב לו רבינו משולם דלא עלה על לבו לומר כן אלא היתה דעתו דלא מפרש קרא בהדיא של ראש חדש דראש השנה דכתיב בפיגחא מלבד עולת החדש וחטאתם לא הזכיר[ד] וי"מ מתכסה אמין מזכירין אותו במוסף דראש השנה ור"ת היה אומר אדרבה הואיל והיה קרב מזכירין אותו במוסף דראש השנה ותקן ר"ת לומר במוסף מלבד עולת החדש וגו' וכן תקן לומר שני שעירים כהלכתן וגו' שעיר אחד של ראש חדש ושעיר אחד של ר"ה: (ה) אמר

[1] תקעו בחדש שופר בבסה ליום חגנו: תהלים פא ד

[2] כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: תהלים פא ה

[3] רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם: בראשית מז כב

[4] שוא ודבר כזב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לי הטריפני לחם חקי: משלי ל ח

[5] ברוך אדני יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה: תהלים סח כ

[6] והי ברדת משה מהר סיני ושני לחת העדת ביד משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו: שמות לד כט

[7] ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדעת כי אני יי מקדשכם: שמות לא יג

[8] ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש: שמות לא יז

[9] ז א [טור מ"א סימן מיט וכ"ר]:

[10] ב ג מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכ סעיף ד:

[11] ח ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה ו:

[12] ט ו מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה טז סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סימן קיג סעיף יב:

[13] י ז מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכ"ז סעיף ה:

מוסף תוספות

א. כדכתיב מלבד עולת החדש ומנחתה ולא כתיב מלבד חטאת דעולה. תוס' ר"ת מ: ד"ה שהחדש. ב. [ו]שר"ח מתכסה בו פירושו שהוא נכסה ונעלם בו שאין לו זכר לר"ח מתוך עילוי היום דקי"ל בדרבה מניה. הלמ"ש.

רבינו חננאל

תני כל מזונותיו של אדם של כל השנה קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים והוצאת בנו לת"ת, שאם פיחת פוחתין לו, ואם הוסיף מוסיפין לו. ואמרינן מהאי קרא תקעו בחדש וגו' [בכסא, [פי"] בכסא לשון זמן כדאיתא התם בפרק חלק, כבר נתן להם זמן כדכתיב ליום הכסא יבוא ביתו, ואין כסא אלא זמן כדכתיב בכסא ליום חגינו] כי חק לישראל הוא, והאי חק מזונותא(י)הן, כדכתיב הטריפני לחם חקי, וכתיב ואכלו את חקם. שמאי הזקן היה אוכל כל ימיו לכבוד שבת. הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיו כל מעשיו לשמים, ואומר ברוך ה' יום יום. תניא בית שמאי אומרים מחד שבא לשבתא, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום. הנותן מתנה לחבירו מילתא דעבידא לאיגלויי היא ואין צריך להודיעו, כדכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, ואע"ג דכתיב בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם, משמע דהנותן צריך להודיעו, משום דמתן שכרה לא עבידא לאיגלויי היא. וכל מצה ניתנה בפרהסיא, חוץ מן השבת שניתנה בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל. ואסיקנא השבת ומתן שכרה אודעינהו, נשמה יתירה לא אודעינהו, כדריש לקיש דאמר נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם בערב שבת, שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי, כלומר כל שנבראו בעולם להתענג מהם נשמתן ביום השביעי נבראו, ומתרווחות ומתגדלות בשבת, וכיון ששבת וי אבדה נפש, כלומר נתמעטה הנשמה. הנותן

פת לתינוק צריך להודיע לאמו, כלומר שייף לו מאותו המין. זו ששנינו ועושה תבשיל מעיו"ט, לא שנו אלא תבשיל דבעינן מידי דמלפת, אבל פת ודייסא לא, דלא מלפת, דא"ר זירא בבלאי טיפשאי אכלי נהמי בדנהמא, כלומר הדייסא פת היא. תני ר' חייא עדשין שבשולי קדרה, סומך עליו משום ערובי תבשילין, והוא דאית ביה כזית. ושמנונית שע"ג הסכין, אם יש בה כזית גוררה וסומך עליה משום ערובי תבשילין. וכזית שאמרו בין לאחד בין למאה. והאי דתנינן תבשיל זה אפילו שלוק או צלי או מבושל ואפילו קולייס האספנין שנתן עליו חמין מעיו"ט ותחלתו וסופו אין לו שיעור, אוקימנא אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה, פירוש לא יהיה פחות מכזית, אבל למעלה, כלומר ביותר מכזית אפילו אלף ויותר אין לו שיאמר דיי. ואמרינן דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי גוים, כלומר מליחתם היא בישולם, והגוי לא בשל כלום כי כבר מבושלים הן, וקי"ל כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת [אין בו משום בישולי עכו"ם]. וזה מפורש בפרק אין מעמידין. וכן אם צלאו גוי סומך עליהן משום ערובי

מוסף רש"י

שהחדש מתכסה בו. לרמוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחילוסה (ר"ה ח:) שהלבנה אינה נראית בעולם לכתיב חדש בכסה (סנהדרין יא:). **הוי אומר זה ראש השנה.** שאתה בראש חדש, אבל שאר חגים באמצע החדש הם (שם). **לדעת כי אני ה' מקדשכם.** להודיעם אני בא שאני רוצה לקדשם (שבת יז). **דעבידא לאגלויי.** מי נתנו לו (שם). **מתן שכרה לא עבידא לאגלויי.** והוא הודיעם ע"י משה בעל פה מה שכרה (שם). **שייף ליה משחא.** יפפפנו בשמן בין עיניו דבר הנראה שמשלנו אמו מי עשה כן ויאמר המיעוך פלוני עשה וגם פת נתן לי (שם). **ומלי ליה כוחלא.** נתן כחול סביב עינו, וכן לשון כתלמוד (שם). **לכשפים.** שמתשדנו בכשפי (שם). **נשמה יתירה.** שמתחיבים דעתו לאמליה ושתיה (תענית כז:). **כיון ששבת.** שגם ושמר את השבת, **ווי אבדה נפש.** ויעפ דורש כגוטריקון ווי נפש (שם). **דאכלי נהמא בנהמא.** דאלמפי פיתן בדייסא (נדרים מט:). **דגים קטנים מלוחים.** נאכלין כמות שהן מחמת מלחן (ע"ז לח:). **כסא דהרסנא.** טיגן בשמן דגיס, עם קמח (שם).